

პანდემია და ტურიზმი საქართველოში

DOI.org/10.36962/104/3-5/202101115

ნანი მამფორია

სტუ-ს ასოც. პროფესორი

რეზიუმე

წინა პლანზეა წამოწეული საქართველოს ტურიზმის სექტორის მიმოხილვა; სასტუმროების საკარანტინო რეჟიმზე გადასვლა; პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკის ვარდნა; უმუშევრობის ზრდა; ტურიზმის ამოქმედების ანტიკრიზისული გეგმა;

COVID-19- ის გავრცელება მნიშვნელოვანი გამოწვევაა არა მარტო ჯანდაცვის მიმართულებით, არამედ მან მოიცვა ჩვენი ცხოვრების ყველა სოციალური და ეკონომიკური ასპექტი. ვირუსი, რომელიც თავდაპირველად ჩინეთის ქალაქ უხანში, 2019 წლის დეკემბერში დაფიქსირდა, სწრაფად გავრცელდა მსოფლიოს მასშტაბით. 2020 წლის 30 იანვარს, ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციამ კორონავირუსის 2019-2020 წლის ეპიდემია საზოგადოებრივი ჯანდაცვის საერთაშორისო საფრთხედ გამოაცხადა, 11 მარტს კი პანდემიად. პანდემიის შედეგად მნიშვნელოვანი ზიანი მიაღდა ეკონომიკის თითქმის ყველა სექტორს, მათ შორის ყველაზე მძიმედ ტურიზმის სექტორი დაზიანდა, ყველა იმ სფეროს ჩათვლით, რომელიც ერთიანობაში ამ ინდუსტრიას ქმნის.

ტურიზმი ეკონომიკური აქტიურობის ზრდის ერთ-ერთი ძირითადი წყაროა და მსოფლიოს მთლიანი შიდა პროდუქტის 10%-იანი წილი უჭირავს. იგი ითვლება მოწყვლად ეკონომიკურ აქტიურობად, რადგან შედარებით უფრო მგრძნობიარეა გარე შოკების მიმართ. ტურიზმი არის მოსახლეობის დასაქმების, ქვეყანაში უცხოური ვალუტის შემოღინების, რეგიონული და ინფრასტრუქტურული განვითარების, ეკონომიკური და სოციალური პროგრესის, ქვეყანაში მრავალფეროვანი წარმოებისა თუ მომსახურების შექმნის ძალიან ღირებული და მნიშვნელოვანი წყარო. აქედან გამომდინარე, ბოლო პერიოდში განვითარე-

ბული მოვლენები პირდაპირ აისახა ქვეყნების შემოსავლებზე, რამაც საბოლოო ჯამში, პირდაპირ თუ ირიბად დიდ დანაკარგებთან მიგვიყვანა. ვირუსის გავრცელების მიხედვით ყველაზე მძიმე მდგომარეობა სწორედ იმ ქვეყნებშია, რომლებიც ტურისტებისთვის ყველაზე პოპულარულ მიმართულებებს წარმოადგენდნენ ბოლო წლების განმავლობაში (იტალია, საფრანგეთი, ესპანეთი, ამერიკის შეერთებული შტატები). შეიძლება ითქვას, რომ სწორედ ტურისტების დიდი რაოდენობა აღმოჩნდა COVID-19-ის სწრაფი გავრცელების უმთავრესი მიზეზი ამ ქვეყნებში.

საკვანძო სიტყვები: საერთაშორისო ტურიზმი, პანდემია, ეკონომიკური კრიზისი, შიდა ტურიზმი.

შესავალი

COVID-19-ის გავრცელებამ მნიშვნელოვანი დარტყმა მიაყენა პოპულარულ ტურისტულ ადგილებს და ზოგადად ქვეყნების ეკონომიკას. განსაკუთრებით ეს შეიგრძნობა იმ სახელმწიფოებში, სადაც ტურიზმის წვლილი ეკონომიკაში შედარებით დიდია. მაგალითისთვის, იტალიაში ტურიზმისგან მიღებული შემოსავლები მთლიანი შიდა პროდუქტის 11%-ს შეადგენს, ხოლო საფრანგეთში დაახლოებით 10%-ს, რაც მსგავსი დიდ მოცულობის, განვითარებული ეკონომიკის ქვეყნებისთვის საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია (შედარებისთვის აშშ-ში 2,8 %-ია). ასევე, მნიშვნელოვანი დარტყმა მიიღო ჩინეთის ეკონომიკამ, რადგან მნიშვნელოვნად შეუმცირდა არამხოლოდ ტურიზმიდან მიღებული პირდაპირი შემოსავლები, არამედ ტურიზმთან დაკავშირებული ექსპორტისგან მიღებული შემოსავლებიც, რაც მთლიანობაში ჩინეთის ეკონომიკის 10-15%-ს შეადგენს.

გაეროს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) განცხადებით, ისტორიას არ ახსოვს მსგავსი სახის მასშტაბური კრიზისი გლობალური ტურიზმის ინდუსტრიაში. მათი განცხადებით: 2020 წელს მსოფლიო ტურიზმის ზრდა 3-4%-ით იგეგმებოდა, თუმცა COVID-19 ტიპის ვირუსის გავრცელებამ მანამდე არსებული სურათი რადიკალურად შეცვალა. [1]

ტურიზმი საქართველოში. კორონავირუსის აფეთქებამ და

მსოფლიო პანდემიამ ძალიან მძიმე ზარალი მიაყენა გლობალურ ეკონომიკას. კრიზისს განიცდის ასევე, საქართველოს ეკონომიკა, რომელშიც შეიძლება ითქვას, რომ ტურიზმს შეაქვს მნიშვნელოვანი წვლილი. პანდემიამ და მოგზაურობის შეზღუდვამ დააზარალა როგორც ტურიზმის სექტორი ქვეყანაში, ასევე მასთან დაკავშირებული სარესტორნო და სასტუმრო ბიზნესი.

მსოფლიო ეკონომიკამ რამდენიმე წლით უკან დაინია და არავინ იცის, ხვალ რა იქნება, თუმცა პანდემიის გადავლის შემდეგ, შესაძლოა მოგზაურობას მონყურებულმა ხალხმა, სწორედ ევროპისკენ და საქართველოსკენ აიღოს გეზი. თუმცაღა, ვიდრე აღნიშნული ვირუსის რისკი გლობალური ხედვიდან არ გაქრება, რაც უნდა ვთქვათ, რომ საქართველოში უსაფრთხოა, ტურისტები მაინც თავს შეიკავებენ მოგზაურობისგან.

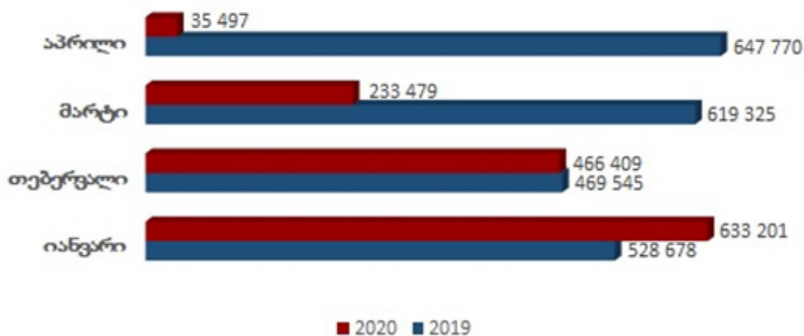
აღსანიშნავია ის გარემოება, საქართველოში იგეგმებოდა არაერთი საერთაშორისო ბრენდის სასტუმროს გახსნა, რაც შეჩერებულია. დაიკეტა სასტუმროები, კაფეები, ბარები და რესტორნები. ბიზნესისთვის ყველაზე მტკივნეულია თანამშრომლების დაკარგვა და მათი შინ გაშვება. ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის მონაცემებით, 2019 წელს საქართველოში 9 მილიონი საერთაშორისო ვიზიტი განხორციელდა. ყველაზე მეტი სტუმარი ქვეყანას აზერბაიჯანიდან, რუსეთიდან, სომხეთიდან და თურქეთიდან ეწვია. ასევე, მაღალია ვიზიტების რაოდენობა ისრაელიდან, უკრაინიდან, ირანიდან, ყაზახეთიდან.

2019 წლის მონაცემებით, ტურიზმის სექტორიდან შემოსავალმა 3 მილიარდ აშშ დოლარს გადააჭარბა. ეს კი მთლიანი შიდა პროდუქტის 11.5 პროცენტია.

2020 წლის მარტის თვიდან 62.3 პროცენტით იკლო ვიზიტების რაოდენობამ, ხოლო აპრილში მთელი 95.5 პროცენტით შემცირდა საერთაშორისო მოგზაურების ვიზიტები (იხ გრაფიკი). [2].

მართალია, ასეთი დრამატული ცვლილება პანდემიით არის გამოწვეული, რაც არამხოლოდ საქართველოში, არამედ გლობალურად აისახა ტურიზმის სექტორზე. თუმცა, ეს მონაცემები იმის საილუსტრაციოდაც გამოდგება, რამდენად დიდია ტურიზმის წილი საქართველოს ეკონომიკაზე, რამდე-

საერთაშორისო მოგზაურების ვიზიტები 2019 vs 2020

ნად დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნისთვის ამ სფეროს ამოქმედებას და რამხელა გამოწვევების წინაშე დადგა ტურიზმის სექტორი კორონავირუსის შემდეგ.

ტურიზმის ამოქმედებისას გასათვალისწინებელია, როგორც საქართველოს სახელმწიფო სტრატეგია, ასევე სხვა სახელმწიფოების მიერ მიღებული გადანწყვეტილებებიც. ამ ამოცანის შესრულება განსაკუთრებით რთულდება იმ ქვეყნების კორონავირუსით გამოწვეული ეპიდემიოლოგიური სიტუაციის გათვალისწინებით, საიდანაც ტურისტების ყველაზე დიდი ნაკადი შემოდის. [2].

საქართველოში ტურიზმის სექტორი აკეთებდა გარკვეულ გათვლებს ჩინეთიდან ტურისტების მოზიდვასთან დაკავშირებით და სასტუმროების ბიუჯეტის ნაწილი იყო დაფუძნებული ამ მიმართულების გააქტიურებაზე. ჩინელი ტურისტები საკმაოდ სასურველი და კომფორტულია ჩვენი ქვეყნისთვის, რადგან მათ არა აქვთ რაიმე სახის სპეციფიკური მოთხოვნები კვებასთან მიმართებაში, როგორიცაა ქოშერული და ჰალალის ტიპი. ამასთან, უყვართ ჯგუფურად მოგზაურობა და არიან მაღალმხარჯველუნარიანი ტურისტები.

ჩინეთში კორონავირუსის გავრცელებიდან მოკლე პერიოდ-

ში გაგვიუქმდა ჩინეთიდან რეზერვაციების ჯერ 20%, შემდეგ 30% და ასე მოხდა სრულად ყველა ჯავშნის მოხსნა თებერვლის, მარტისა და აპრილის თვეებზე. არავინ ელოდა მსგავს გავრცელებას და იმ იმედით, რომ ჩინეთში სიტუაცია გამოსწორდებოდა და ჯავშნები აღდგებოდა, შევეჯახეთ უკიდურესად მძიმე ფაქტს, რასაც მსოფლიო პანდემია ეწოდა. როგორც კი საქართველოში დაფიქსირდა კორონავირუსით ინფიცირების პირველი შემთხვევა, მაშინვე დაიწყო ყველა ქვეყნიდან რეზერვაციების ისტერიული გაუქმებები. ამ ეტაპზე გაუქმებულია აბსოლუტურად ყველა ჯავშანი. თავდაპირველად, დიდი დარტყმა მიიღეს მცირე და საშუალო სასტუმროებმა, შემდეგ კი განურჩევლად ყველა ერთ დღეში ჩავარდა. თანხობრივი ზარალი ექვსციფრიან ნიშნულზე ტრიალებს. ოთახების აქციები სულ რომ უფასო გამოცხადდეს, მაინც ვერავინ ჩამოვა ქვეყანაში, რადგან დაბალი ტარიფი ვერასდროს გადანონის ჯანმრთელობის რისკს და უარყოფითად აისახება სამომავლო პერსპექტივებზე.

უბრალოდ, რომ წარმოვიდგინოთ, საქართველოში წლის განმავლობაში ჩინელი ტურისტების 0.5%-ის მასშინძლობა 3 წლის ქრილში, დაახლოებით 750 000 ტურისტს მოუმატებდა ქვეყანას, ხოლო თითოეულ მათგანს საშუალოდ \$1000 რომ დაეხარჯა, ეს იქნებოდა სერიოზული ნაბიჯი საქართველოს ეკონომიკისთვის.

ეპიდემიის შედეგი სხვადასხვა სექტორში. ეპიდემიის შემდეგ პირველი დარტყმა ავიაციის სექტორის წარმომადგენლებმა მიიღეს. ეს ეხება როგორც ავიაკომპანიებს, ასევე თვითმფრინავების მწარმოებლებს. მიზეზი, რაღა თქმა უნდა, შეჩერებული ფრენები გახდა. საავიაციო კომპანიების უმეტესობამ ფრენები თითქმის შეაჩერა. მათ შორის არიან Wizz air, Ryanair, Lufthansa, Airbaltic, და სხვა. შეჩერებული ფრენები, რა თქმა უნდა, აისახა მათი ფასიანი ქაღალდების ღირებულებაზე. მაგალითად, ავიაკომპანია Ryinair-ისა და Lufthansa-ს აქციების ფასი ბოლო ერთი თვის განმავლობაში 56%-ით შემცირდა; საერთაშორისო საჰაერო სატრანსპორტო ორგანიზაციის მიხედვით, ავიაციის სექტორში მოსალოდნელი ზარალი 63-დან 113 მილიარდ დოლარამდეა მოსალოდნელი. გააჩნია ვითარება რამდე-

ნად მალე დასტაბილურდება.

ეპიდემიის გავრცელებამ მძიმე ხელშესახები შედეგები მოუტანა დასაქმების სფეროს. მსოფლიოში, ყოველი მე-10 ადამიანი ტურიზმის სექტორშია დასაქმებული, რომელთაც არსებული მდგომარეობის გათვალისწინებით მოუწიათ სამსახურებიდან წამოსვლა, ან დროებით უმუშევრად დარჩენა; ადამიანებს მოუწევთ საკმაოდ მძიმე მენტალური ბარიერების გადალახვა, რომ კვლავ იმოგზაურონ იმ ქვეყნებში, რომლებშიც სულ ცოტა ხნის წინ ეპიდაფეთქება მძლავრობდა.

კორონავირუსმა გავლენა იქონია სპორტზეც. ბევრმა პროფესიონალურმა და სამოყვარულო ლიგამ, ყველა კონტინენტსა და სპორტში, გადაიდო ან შეაჩერა სეზონები, რათა თავიდან აეცილებინა დიდი რაოდენობით ხალხის შეკრება. [3. გვ.18]

არსებულმა მძიმე მოცემულობამ მნიშვნელოვნად იმოქმედა მცირე და საშუალო საწარმოებზე, რომლებიც ტურიზმის სექტორის 80%-ზე მეტს შეადგენენ; ეს შეეხო მილიონობით ადამიანს მსოფლიოში, მათ შორის მონყვლად ჯგუფებს, რომლებიც დამოკიდებულები არიან უცხოელ ვიზიტორებზე, საკუთარ რეგიონში ქმნიან განვითარებად და ინკლუზიურ ეკონომიკას; მნიშვნელოვანი ზარალი განიცადეს ტურ-ოპერატორებმა, სასტუმროებმა, რესტორნებმა და კაფე-ბარებმა, სატრანსპორტო და საექსკურსიო კომპანიებმა, ასევე სხვადასხვა სახის მომსახურების ცენტრებმა და სავაჭრო ობიექტებმა; სამართლიანობისათვის უნდა აღინიშნოს, რომ ერთი შეხედვით არატურისტულმა ობიექტებმაც საკმაოდ მძიმე დარტყმა მიიღეს, როგორებიცაა: საცურაო აუზები, სილამაზის სალონები, სპორტული დარბაზები და სხვა.

რეგიონებში ზოგიერთი სასტუმრო გადავიდა საკარანტინო რეჟიმზე, რაც მათ ბიზნესს დროებით მაინც შეუნარჩუნებს სიცოცხლეს. სწორედ ეს არის ერთ-ერთი სწრაფი, მაგრამ დროებითი გამოსავალი. თუ ვირუსის გავრცელება არ შეჩერდა და კიდევ გაგრძელდა, ეს ბოლომდე გაანადგურებს მსოფლიო ტურიზმს. უშუალოდ რაიმე გეგმა, რომელიც სწრაფ რეჟიმში გამოგიყვანს ამ კრიზისიდან, ფაქტობრივად არ არსებობს. ერ-

თადერთი გამოსავალი ვირუსის ძალების შესუსტება და ეტაპ-ობრივად ტურისტების მიმოსვლის დაწყება.

ტურიზმის სექტორში, არსებული კრიზისის დასაძლევად, საქართველოს ტურიზმის ალიანსი შეიქმნა, სადაც გაერთიანებულია 14 ასოციაცია ტურიზმის სხვადასხვა სექტორიდან. ალიანსმა COVID-19-ის ეკონომიკური შედეგების დასაძლევად შეიმუშავა ხედვა, რომელიც ალიანსში შემავალი თითოეული სექტორის მიერ შემუშავებულ რეკომენდაციებს აერთიანებს. რეკომენდაციები თითოეულმა სექტორმა პანდემიამდე შემუშავებული კრიზისული სიტუაციების მართვის სამოქმედო გეგმის და პანდემიის პირობებში შეძენილი ახალი ცოდნისა და გამოცდილების გათვალისწინებით შეიმუშავა.

კორონავირუსის პანდემიამ ყველაზე მძიმე დარტყმა ტურიზმს მიაყენა. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF) პროგნოზით, მოსალოდნელია, რომ საქართველოში „ტურიზმის შოკი“ ხანგრძლივი იქნება და ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები 2019 წლის მაჩვენებელს მხოლოდ 2024 წლისთვის დაუბრუნდება.

ახალ კორონავირუსზე საქართველოს ქმედითი რეაგირების თანმხლები ზიანის სახით ქვეყანაში შემომავალი ტურიზმის მაჩვენებელი ნულამდე დაეცა. ქვეყნის მთლიან შიდა პროდუქტში (მშპ) და დასაქმებაში თავისი წილის გამო ეს მოვლენა აუცილებლად გამოიწვევს მკვეთრ ეკონომიკურ დაღმასვლას. სავარაუდო მაჩვენებელი მინიმუმ 4 პროცენტიან კუმშვას პროგნოზირებს. ახალი კორონავირუსით გამოწვეული პანდემიის ეკონომიკური გავლენა სავარაუდოდ გასცდება 2008 წელს რუსეთის მიერ საქართველოს ტერიტორიაზე შემოღწევით გამოწვეულ ეფექტს.

დასკვნა

ფაქტია, რომ კორონავირუსის პანდემია მსოფლიო ეკონომიკაზე დიდ გავლენას იქონიებს. თუმცა, იქედან გამომდინარე, რომ მსოფლიოში არსებული მდგომარეობა ყოველდღიურად იცვლება, ამ ეტაპისთვის რთული განსასაზღვრია აღნიშნული

გავლენის მასშტაბები. კორონავირუსის პანდემიის ეფექტს, ხშირად მესამე მსოფლიო ომსაც კი ადარებენ და ვირუსის აღმოფხვრისთანავე, მსოფლიოს ნომერ პირველ გამოწვევად არსებული ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება გახდება. როგორც ეკონომისტები პროგნოზირებენ, დიდია ალბათობა იმისა, რომ კორონავირუსი მსოფლიოს ეკონომიკას რეცესიამდე მიიყვანს. [3. გვ.19]

რაც შეეხება ეკონომიკის დარგებს, ანალიტიკოსების ვარაუდით, კორონავირუსის პანდემია გავლენას იქონიებს ეკონომიკის ყველა სექტორზე. თუმცა, ზოგ მათგანზე ექნება მეტი უარყოფითი გავლენა, ზოგზე კი ნაკლები. მონაცემთა პლატფორმის [statista.com](https://www.statista.com)-ის თანახმად, ორი სექტორი, რომელიც ყველაზე მეტად დაზარალდება კორონავირუსისგან არის ტურიზმისა და ტრანსპორტირების სექტორი და გადამამუშავებელი მრეწველობის სექტორი. გარდა აღნიშნული სექტორებისა, ვირუსის გავლენა თვალშისაცემია ისეთ სექტორებზეც, როგორიცაა: საფინანსო სექტორი, საცალო ვაჭრობა, გართობა და დასვენება.

იმედი ვიქონიოთ, რომ ვირუსის დამარცხების შემდეგ, მსოფლიო სწრაფად მოახერხებს ჩვეულ რეჟიმში დაბრუნებას. სწორედ ამიტომ, ვითარების განმუხტვის შემდეგ, ტურიზმის მსოფლიო ორგანიზაცია იმ ქვეყნებს, რომლებმაც ყველაზე დიდი დარტყმა მიიღეს, სთავაზობს ფინანსურ და პოლიტიკურ მხარდაჭერას იმ ღონისძიებებისათვის, რაც სტაბილურობის განმტკიცებას შეუწყობს ხელს. ამასთან ერთად, დაეხმარება საერთაშორისო განვითარებისა და დონორ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობასა და კოორდინაციაში, ასევე ეკონომიკის აღდგენის გეგმის შემუშავებასა და განხორციელებაში. ერთობლივი ძალისხმევით კი აუცილებლად მოხდება არსებული ფონის დასტაბილურება და მსოფლიო ეკონომიკის საკუთარ რელსებზე დაბრუნება. [1]

გამოყენებული ლიტერატურა/REFERENCES :

1. კორონავირუსის გავლენა მსოფლიო და ქართულ ტურიზმზე. <https://sector3.ge/Libraries/Download/381>

<https://www.throughthenews.com/ka/stories/turizmi-korona-virusis-dros>

<http://www.parliament.ge/ge/ajax/downloadFile/136006/> კონონავირუსის შესადლო გავლენა მსოფლიო ეკონომიკაზე

<https://www.entrepreneur.com/article/348642>

<https://www.geostat.ge/>

<https://markets.businessinsider.com/commodities/oil-price>

<https://bloom.bg/2IZkrdv>

THE PANDEMIC AND TOURISM IN GEORGIA

Nani Mamporia

Associate Professor of

Georgian Technical University

E-mail: mamporianani11@gtu.ge

RESUME

The article highlights the overview of the Georgian tourism sector; The economic downturn caused by the pandemic; Rising unemployment; Anti-crisis plan for tourism;

The spread of COVID-19 is a significant challenge not only in the field of health, it has covered all social and economic aspects of our lives. The virus, which was originally detected in the Chinese city of Wuhan in December 2019, has spread rapidly around the world. On January 30, 2020, the World Health Organization declared the 2019-2020 coronavirus epidemic an international public health threat, and on March 11, a pandemic. The pandemic has caused significant damage to almost all sectors of the economy, most severely the tourism sector, including all the areas that make up this industry.

Tourism is one of the main sources of growth in economic activ-

ity and accounts for 10% of world GDP. It is considered a vulnerable economic activity because it is relatively more sensitive to external shocks. Tourism is a very valuable and important source of employment for the population, inflow of foreign currency into the country, regional and infrastructural development, economic and social progress, creation of various products or services in the country. Therefore, the recent developments have had a direct impact on countries' revenues, which has ultimately led, directly or indirectly, to large losses. According to the spread of the virus, the worst situation is in the countries that have been the most popular destinations for tourists in recent years (Italy, France, Spain, USA). It can be said that the large number of tourists turned out to be the main reason for the rapid spread of COVID-19 in these countries.

Keywords: International tourism, the Pandemic, Economic crisis, Domestic tourism.